

การพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนคติ

The Development of Critical Reading Skill of Mathayomsuksa 1 Student in Thai Language Strands Using Concept Attainment Model

ยุพคิน ไชยรบ (Yupakin Chairob)*

นฤมล อินทร์ประสิทธิ์ (Naromol Inparasitha)**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนคติ กำหนดคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่ได้รับการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนคติ กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนประจักษ์ศิลปาคารในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 40 คน ดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการจำนวน 3 วงจร เครื่องมือการวิจัย แบ่งออกเป็น 1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบฝึกหัด แบบทดสอบท้ายวงจร แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ 2) เครื่องมือที่ใช้สะท้อนผลการวิจัย ประกอบด้วย แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและแบบประเมินความคิดเห็นของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ

ผลการวิจัย พบว่า

1. ในการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนคติ นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย (X) ร้อยละ 74.17 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 80.00 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งแสดงว่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้
2. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนคติมีคะแนนเฉลี่ย 4.53 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการสอนแบบผังกราฟิก, การคิดวิเคราะห์, การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

Keywords: Graphic Organizer Technique, Analytical Thinking, Action Research

* นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน กลุ่มวิชาเฉพาะการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Abstract

The objectives of this research were: 1) to develop Matayomsuksa 1 Students' critical reading skill in Thai Language Learning Strand by using the Concept Attainment Model by specifying the Mean and Percentage of those who passed criterion 70. 2) to study opinion of students developed the critical reading skills by using the concept attainment model including 3 cycles. The target group consisted of 40 Matayomsuksa 1/2 Students, Prajaksilpakan School, Secondary School Level, during the second semester of 2010 school year.

The research was implemented by using an Action Research. There were 2 kinds of instrument: 1) the instrument using for collecting data, consisted of the Knowledge Management Plan, the Exercise, the Student's Evaluation Form, the End Cycle Test, Teacher's Teaching Behavioral Observation From, Student's Learning Behavioral Observation From, and the Evaluation From of Knowledge Management, and 2) the instrument using for reflecting research findings, consisted of the Critical Reading Development Test, and the student's Opinion Evaluation From. The statistic using in this study included the Mean and Percentage.

The research findings found that:

1. For development of Matayomsuksa 1 Student's critical reading skill in Thai Language Learning Strand by using Concept Attainment Model, the Mean Value ($\bar{X}$) was 74.17%, and there were 80.00% of total number of students developing critical reading skill, which was higher than specified criterion.
2. For the students' opinion on the Concept Attainment Model, in overall, the Mean Value = 4.53, which was in "High" level.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีค่าและน่าภาคภูมิใจของคนไทยทุกคน เพราะนอกจากจะเป็นภาษาประจำชาติแล้วยังเป็นเครื่องมือและสื่อกลางที่ใช้ในการสื่อความหมาย ใช้ในการแสวงหาความรู้สิ่งต่าง ๆ ศาสตร์ต่าง ๆ ที่อยู่แวดล้อมทั่วไป รวมทั้งสร้างความเข้าใจในการดำเนินชีวิตอันดีต่อกันระหว่างคนในสังคม นอกจากนี้ยังมีความสำคัญในด้านการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ ของชาติ แต่ในภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางสังคม รวมทั้งความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียุคสังคมข่าวสารเช่นปัจจุบันนี้ อาจทำให้การถ่ายทอดความคิดด้วยวิธีการต่าง ๆ มีอุปสรรคและเกิดความบกพร่องได้มาก ดังนั้นเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ การพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจึงนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญมากเพราะจะทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิต

อยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคคลจึงได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยกำหนดสาระการเรียนรู้ไว้ 5 สาระการเรียนรู้ ได้แก่ 1) สาระการอ่าน 2) สาระการเขียน 3) สาระการฟัง การดู และการพูด 4) สาระหลักภาษาและการใช้ภาษาไทย 5) สาระวรรณคดีและวรรณกรรม โดยในแต่ละสาระกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดไว้ อย่างชัดเจนว่าเมื่อนักเรียนเรียนจบแต่ละระดับชั้นแล้วจะต้องมีคุณภาพ นักเรียนที่มีความสามารถเรียนรู้ เข้าใจและประยุกต์ใช้ภาษาไทยให้เกิดประโยชน์กับตนเองในด้านการศึกษาด้านอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) จากสาระการเรียนรู้ภาษาไทยทั้ง 5 สาระนั้น สาระการอ่านเป็นสาระการเรียนรู้ที่สำคัญและจำเป็นต้องฝึกฝนให้เกิดทักษะแก่นักเรียน ในการนำ

ไปใช้กับชีวิตประจำวัน ดังนั้นนอกจากจะอ่านได้ถูกต้องตามอักขรวิธีแล้วควรฝึกฝนให้เป็นผู้อ่านเป็นอีกด้วย คือเมื่ออ่านเรื่องใดเรื่องหนึ่งนักเรียนต้องสามารถจับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้ ทบทวนใช้เหตุผลเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันทำให้เกิดผลดีแก่เราได้มากที่สุด (โรงเรียนประจักษ์ศิลปาคาร, 2551)

การพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณให้แก่แก่นักเรียนนั้น ย่อมต้องอาศัยทักษะการใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสำคัญ และการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจะช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการคิดของนักเรียนในการแสวงหา ความรู้ความจริง เพื่อให้เกิดความถูกต้องโดยอาศัย การแปลความ ตีความหมาย ข้อมูลและข้อสรุปอย่างมีเหตุผล นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ (สุชาติวรรณขาว, 2549) และการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นเทคนิคการอ่านค้นหาข้อมูลและแนวคิดที่ปรากฏในเนื้อหา ส่วนการคิดอย่างวิจารณ์เป็นเทคนิคเพื่อประเมินข้อมูล และความคิดในการตัดสินใจยอมรับและเชื่อถือได้ หรือการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหมายถึงการอ่านที่ผู้อ่านนำเอาวิธีคิดอย่างมีวิจารณญาณใช้ในการรับสารจากการอ่านทั้งนี้เพื่อประเมินสิ่งที่อ่านและตัดสินใจว่าสิ่งที่ผู้เขียนนำเสนอมีเหตุผลน่าเชื่อถือหรือไม่ ดังนั้นการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นทักษะการอ่านขั้นสูงที่ผู้อ่านจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์วิจารณ์ในขั้นสูงต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกของข้อมูลข่าวสารเช่นปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะจะช่วยให้ผู้อ่านรู้จักวิเคราะห์ ตรวจสอบ และเลือกรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล

จากการวัดและประเมินผลของโรงเรียนประจักษ์ศิลปาคาร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ปีการศึกษา 2551 ผลการทดสอบ โดยใช้แบบวัดทดสอบของสถาบันทางการศึกษาแห่งชาติ (2552) พบว่านักเรียนมีทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คิดเป็นร้อยละ 61.35 และปีการศึกษา 2552 นักเรียนมีทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณคิดเป็นร้อยละ 64.59 ซึ่งผลการประเมินทั้ง 2 ปีการศึกษาต่ำกว่าเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดคือ ร้อยละ 70 นอกจากนั้นจาก

การสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูภาษาไทยที่ผ่านมาพบว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนภาษาไทยไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากครูใช้วิธีสอนไม่ดีพอหรือรูปแบบการสอนไม่สอดคล้องกับเนื้อหา ตัวชี้วัด และจุดประสงค์ของรายวิชา นอกจากนี้ สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2542) ได้กล่าวว่า นักเรียนมักจะอ่านเพื่อความเข้าใจเรื่องราวมากกว่าจะคิดอย่างมีวิจารณญาณ ครูควรหาวิธีหรือสื่อการสอนเพื่อช่วยพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณให้ได้ผลตามความมุ่งหมายนั้นต้องอาศัยความพร้อมของครู ตำราเรียน อุปกรณ์ และอื่น ๆ ครูผู้สอนมีบทบาทที่สำคัญที่สุด ในการจัดการเรียนการสอนถ้าเลือกวิธีการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหา ตัวชี้วัด และจุดประสงค์การเรียนรู้ก็จะสามารถช่วยในการเรียนการสอนบรรลุตามความมุ่งหมายของหลักสูตรได้

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณสามารถในการระบุข้อมูลและจำแนกประเภทของข้อมูล ระบุนแนวคิดที่อยู่เบื้องหลังข้อมูลที่ปรากฏประกอบไปด้วยความสามารถในการพิจารณาแยกแยะ เปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูล การตีความ ประเมินว่าข้อมูลใดเป็นจริง ข้อมูลใดเป็นเท็จรวมถึงการระบุข้อสันนิษฐานข้อตกลงเบื้องต้นที่อยู่เบื้องหลังข้อมูลที่ปรากฏ การนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ที่อาศัยข้อมูลจากประสบการณ์เดิมมาร่วมพิจารณาถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างข้อมูลที่มีอยู่ โดยการสังเคราะห์จัดกลุ่มและลำดับความสำคัญของข้อมูลเพื่อระบุทางเลือกที่เป็นไปได้โดยเน้นที่ความสามารถพิจารณาเชื่อมโยงเหตุการณ์และสถานการณ์

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านที่ต้องพิจารณาสิ่งที่อ่านอย่างละเอียด รู้จักคิดและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ผู้อ่านต้องใช้ปัญญา อธิบายขยายความเรื่องที่อ่านได้ ผู้อ่านต้องวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า เรื่องที่อ่านอย่างไตร่ตรองละเอียดถี่ถ้วนว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงใดและสามารถแยกข้อเท็จจริง และข้อจริงออกจากข้อความที่อ่าน ทำให้ผู้วิจัยเกิดแนวคิดที่จะพัฒนาการอ่านของนักเรียนด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการอ่านที่สามารถสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน สามารถพิจารณา แยกแยะ

ข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้อง เมื่อนักเรียนได้รับการฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และทำให้นักเรียนเป็นคนมีเหตุผลมีนิสัยรักการอ่านมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการที่จะช่วยนักเรียนให้มีการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มขึ้นตามเกณฑ์การประเมินผลที่โรงเรียนกำหนดและจากการศึกษาหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร รูปแบบการสอนต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนคติของ เจ เอส บรูเนอร์ (Bruner) เป็นแนวทางที่จะพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนสูงขึ้น รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนคติ (Concept Attainment) มีแนวคิดที่ว่าสรรพสิ่งในโลกนี้มีมากมายหลายลักษณะ มนุษย์ไม่สามารถจำรายละเอียดเฉพาะของสิ่งเหล่านั้นได้มาก เพื่อลดความซับซ้อนของสิ่งแวดล้อมดังกล่าวจึงจำเป็นที่จะต้องจัดสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นหมวดหมู่โดยใช้ คุณลักษณะเฉพาะ (Attributes) เป็นเกณฑ์ ดังนั้นจึงเกิดวิธีการที่ เจ เอส บรูเนอร์ และคณะเรียกว่า “การสร้างมโนคติ” ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้และนำมาใช้จนเป็นนิสัยจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการสร้างมโนคติของ เจ เอส บรูเนอร์ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนคติมาใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยอาศัยการเชื่อมโยงการจำแนกประเภทของข้อมูล ความสามารถในการพิจารณาแยกแยะ เปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูล การตีความ ประเมินว่าข้อมูลใดเป็นจริง ข้อมูลใดเป็นเท็จรวมถึงการระบุข้อสันนิษฐานหรือข้อตกลงเบื้องต้นที่อยู่เบื้องหลังข้อมูลที่ปรากฏซึ่งสอดคล้องกับการสอนให้นักเรียนสร้างมโนคติในการจัดประเภทข้อมูลโดยใช้คุณสมบัติเฉพาะที่นักเรียนกำหนดขึ้นเอง กำหนดเกณฑ์ในการจำแนกเอง ใช้สิ่งชี้แนะที่ผู้สอนป้อนให้นักเรียนมีหน้าที่มองหาคุณสมบัติเฉพาะหรือเกณฑ์การจำแนกและสร้างคำจำกัดความของมโนคตินั้นด้วยตนเองซึ่งหมายถึงการจัดกิจกรรมการอ่าน

อย่างมีวิจารณญาณโดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนคติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 2 ข้อดังนี้

1. เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยรูปแบบ การสอน เพื่อให้เกิดมโนคติ กำหนดผ่านคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 70
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่ได้รับการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนคติ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การอ่านเพื่อความเข้าใจที่ผู้อ่านวิเคราะห์เนื้อหาด้วยความรอบคอบโดยอาศัยความสามารถทางสติปัญญา คิดพิจารณาเหตุผลเพื่อ 1) หาข้อสรุป 2) วิเคราะห์เนื้อหาที่อ่าน 3) สังเคราะห์เรื่องที่อ่านมาปรับใช้กับการดำรงชีพของตนเอง 4) วินิจฉัยประเมินค่าจากเรื่องที่อ่านว่าให้ข้อคิดที่ดีกับผู้อ่านอย่างไร
2. รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนคติ หมายถึง กระบวนการจัดประเภทตามลำดับขั้นตอน การจัด การเรียนรู้ให้กับนักเรียนตามแนวคิดทฤษฎีของ เจ เอส บรูเนอร์ ตามลำดับขั้นตอน 1) ชี้นำเสนอตัวอย่างมโนคติ 2) ขั้นตอนทดสอบความถูกต้องของมโนคติ 3) ขั้นตอนอภิปรายวิธีคิดของตนเองถึงคุณลักษณะ ของมโนคติ
3. การใช้รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนคติ ในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การใช้กระบวนการจัดประเภทบอกคุณลักษณะเฉพาะคำสอนจากเรื่องราวชีวิตพระร่วงและลักษณะเฉพาะตัวละครจากเรื่องราวอิราชา (ตอนสมิงพระรามอาสา) ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

รูปแบบเพื่อให้เกิดมโนคติ	การนำรูปแบบไปใช้
ขั้นการนำเสนอตัวอย่างของมโนคติ 1. นักเรียนเปรียบเทียบคุณลักษณะเฉพาะของตัวอย่าง “ใช่” “ไม่ใช่” 2. นักเรียนกำหนดและทดสอบสมมติฐาน 3. นักเรียนสรุปนิยามมโนคติจากคุณลักษณะเฉพาะ	1. สอนทบทวนเรื่องอะไร 2. ครูนำเสนอ ตัวอย่าง “ใช่” “ไม่ใช่” ของมโนคติที่ละตัวอย่าง 3. นักเรียนทบทวนคำตอบว่า “ใช่” “ไม่ใช่”
ขั้นทดสอบการเกิดมโนคติ 1. นักเรียนระบุตัวอย่างที่ครูนำเสนอเพิ่มเติมว่า “ใช่” “ไม่ใช่” 2. นักเรียนบอกสมมติฐาน ระบุชื่อมโนคติ 3. นักเรียนยกตัวอย่างที่ใช่ ไม่ใช่ด้วยตนเอง	1. ครูทดสอบการเกิดมโนคติของนักเรียนโดยเสนอตัวอย่างเพิ่มเติม 2. ถ้านักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถระบุได้ ครูย้อนกลับไปกิจกรรมที่ 1 ใหม่ 3. ครูตั้งคำถาม 4. นักเรียนแต่ละคนยกตัวอย่าง
การวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การคิด 1. นักเรียนอธิบายวิธีคิด 2. นักเรียนร่วมกันอธิบาย 3. อธิบายชนิดสมมติฐาน	- นักเรียนวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การคิดของตนเอง

4. ผู้ช่วยวิจัย หมายถึง บุคคลที่มีหน้าที่ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลในการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละวงจรโดยสังเกตพฤติกรรมของผู้วิจัย พฤติกรรมของนักเรียน และช่วยประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บันทึกผล เพื่อนำข้อมูลมาอภิปรายร่วมกับผู้วิจัย

5. แบบวัดทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทำแบบฝึกหัดแบบทดสอบท้ายวงจร เพื่อนำมาเปรียบเทียบการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณในแต่ละวงจร และแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ เพื่อวัดผลในภาพรวมหลังจากการฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณครบ 3 วงจร

6. ความคิดเห็น หมายถึง ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนคติ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นนักเรียนซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับคือ 1) มากที่สุด 2) มาก 3) ปานกลาง 4) น้อย 5) น้อยที่สุด

7. เกณฑ์ หมายถึง เป้าหมายที่ใช้วัดทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนคติตามที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา กำหนดคือนักเรียนที่ได้รับการวัดผล การพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ มีคะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มและนักเรียนผ่านเกณฑ์การวัดและประเมินผลไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งใช้กระบวนการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งขั้นตอนการปฏิบัติออกเป็นวงจรย่อย ๆ ซึ่งผู้วิจัย และผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และวิเคราะห์ผลการปฏิบัติ การใช้วงจรปฏิบัติการ มีจำนวน 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นวางแผน (Plan) 2) ขั้นปฏิบัติการ (Act) 3) ขั้นสังเกต (Observe) 4) ขั้นสะท้อนผล (Reflect) ดังนี้

ขั้นตอนการวิจัย	การปฏิบัติการ
ขั้นวางแผน (Plan)	เริ่มด้วยการสำรวจปัญหาที่ต้องการแก้ไขโดยมีการปรึกษาร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ใช้แนวคิดวิเคราะห์สิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ทำให้มองเห็นสภาพของปัญหาชัดเจนขึ้น
ขั้นปฏิบัติการ (Act)	ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ โดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนทัศน์นำเสนอตัวอย่าง คำสอนสุภาษิตพระร่วงบอกคุณลักษณะเฉพาะ (การปฏิบัติตนต่อผู้ใหญ่, ความกตัญญู, การปฏิบัติตนต่อสังคม, การบอกลักษณะเฉพาะตัวละครในเรื่องราชาธิราช ฯลฯ)
ขั้นสังเกต (Observe)	เป็นการใช้เทคนิควิธีต่างๆ ที่เหมาะสมมาช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในขณะที่ดำเนินกิจกรรมตามที่วางไว้
ขั้นสะท้อนผล (Reflect)	เป็นการประเมินตรวจสอบกระบวนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและวางแผนการปฏิบัติต่อไป

1. กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนประจักษ์ศิลปาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จำนวน 40 คน

2. ระยะเวลาในการวิจัย คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนทัศน์ จำนวนแผนการจัดการเรียนรู้ 12 แผน 16 ชั่วโมง แบบฝึกหัด แบบทดสอบท้ายวงจร แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้

2. เครื่องมือที่ใช้สะท้อนผลการวิจัย

1) เครื่องมือที่ใช้สะท้อนผลวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่

แบบฝึกหัด แบบทดสอบท้ายวงจรเพื่อเปรียบเทียบคะแนนทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของแต่ละวงจร และข้อสอบวัดทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และนำไปหาประสิทธิภาพโดยหาค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.21–0.54 และค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.3 –0.80 และความเชื่อมั่น ($KR 20$) 0.75 ของข้อสอบทั้งฉบับ

2) เครื่องมือที่ใช้สะท้อนผลวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่

แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน แบบสังเกตสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนทัศน์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณ (Rating Scale) มี 5 ระดับ ข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตนำมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการดำเนินการวิจัยแต่ละวงจรดังนี้

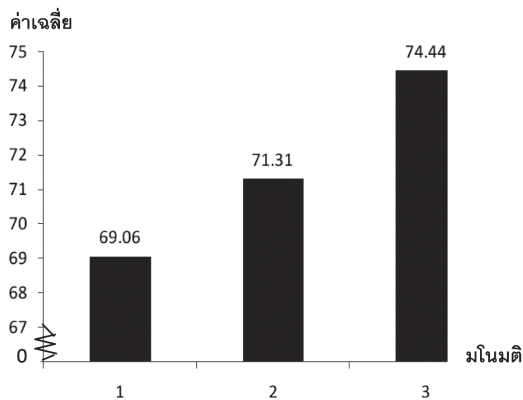
1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้จากการศึกษาผลการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ คะแนนจากแบบฝึกหัด แบบทดสอบท้ายวงจรประกอบด้วยค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ และข้อสอบวัดทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการศึกษาสภาพการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากการบันทึกการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในแต่ละวงจรของการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งได้บันทึก ตามแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน พฤติกรรมการสอนของครู ความคิดเห็นของนักเรียน นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สรุปผล นำผลการอภิปรายและข้อเสนอแนะแก้ไขปรับปรุงในส่วนที่เป็นปัญหาและอุปสรรค เพื่อให้ผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

การพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดโมเมนต์ นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ร้อยละ 74.17 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 80.00 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด นักเรียนพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

แผนภูมิแสดงผลการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดโมเมนต์ ทั้ง 3 วงจร

สรุปผลการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดโมเมนต์ พบว่าตั้งแต่วงจรที่ 1-3 นักเรียนมีการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ดังแผนภูมิแสดงผลการวิจัยที่พัฒนาขึ้นตามลำดับเนื่องจากผู้วิจัยปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) คือให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงและช่วยให้นักเรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนมีความกระตือรือร้น ในการพัฒนาตนเองเป็นผู้มีฉันทะในการเรียนรู้ในทุกกิจกรรมของการพัฒนาการเรียนการสอนจนเกิดเป็นการเรียนรู้ระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียน สนับสนุนให้นักเรียนได้สืบค้น ค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์และสร้างความรู้ความเข้าใจด้วย

ตัวนักเรียนเอง สร้างประสบการณ์การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริงจนเกิดความเชื่อมั่นด้วยตนเอง ผู้วิจัยปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรต่อนักเรียนเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับทุก ๆ คนในชั้นเรียน

2. ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู แบบสังเกตพฤติกรรม การเรียนของนักเรียน และแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดโมเมนต์ แล้วนำมาสรุปเป็นสภาพการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดโมเมนต์ ดังนี้

1) ด้านครูผู้สอน การพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดโมเมนต์ที่วิเคราะห์จากแบบสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูพบว่า วงจรที่ 1 พฤติกรรมการสอนของครูขาดความมั่นใจบ้างเล็กน้อย เพราะครูใช้รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดโมเมนต์เป็นครั้งแรก มีความสับสนเรื่องขั้นตอนการสอน วงจรที่ 2 พฤติกรรมการสอนของครูมีพัฒนาการพัฒนาดีขึ้นสอนได้ถูกต้องตามลำดับขั้นตอนของรูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดโมเมนต์ วงจรที่ 3 ครูมีพฤติกรรมการสอนและบุคลิกภาพที่ดีดำเนินการสอนตามลำดับขั้นตอนของรูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดโมเมนต์โดยการวัดผลประเมินผลอย่างเป็นระบบ ผลการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูทั้ง 3 วงจรพบว่า เมื่อวิเคราะห์ในภาพรวมเฉลี่ยทั้ง 3 วงจร พฤติกรรมการสอนของครูอยู่ในระดับคุณภาพดี

2) ด้านนักเรียน จากแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนพบว่า วงจรที่ 1 นักเรียนสับสนวิธีการสอนของครู ไม่เข้าใจว่าครูสอนเรื่องอะไร เวลาไม่พอในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่กำหนด นักเรียนขาดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ไม่สามารถคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณได้และไม่กล้าที่จะตั้งคำถามและตอบคำถาม อายเพื่อนในการที่จะวิเคราะห์วิจารณ์เนื้อหาจากเรื่องที่อ่าน วงจรที่ 2 หลังจากทีครูให้คำแนะนำวิธีการเรียนด้วยรูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดโมเมนต์ ครู

กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกล้า นักเรียนฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณมีความกระตือรือร้นเพิ่มขึ้น วงจรที่ 3 นักเรียนปฏิบัติตามหลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สามารถตั้งคำถามและตอบคำถามได้อย่างมีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อธิบายและเขียนผังมโนทัศน์ ด้วยผังความคิดของตนเองได้ ผลการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนของนักเรียนทั้งสามวงจรพบว่า วิเคราะห์ในภาพรวมเฉลี่ยทั้ง 3 วงจร นักเรียนมีพฤติกรรมในด้านการเรียนอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

3) ด้านการใช้สื่อนวัตกรรม การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบสอบถามประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้พบว่า เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์บรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี นักเรียนได้รับการประเมินทั้งกระบวนการกลุ่ม และรายบุคคล ตามความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ เมื่อวิเคราะห์ ในภาพรวมเฉลี่ยทั้ง 3 วงจร แผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับคุณภาพดี

3. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนทัศน์โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนทัศน์ ดังนี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **การจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- โรงเรียนประจำศรี ศิลปการ. (2550). **หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประจำศรีศิลปการ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง 2550)**. อุตรดิตถ์: โรงเรียน
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2552). **ศูนย์กลางการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ สำหรับการสอบวัดคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: สถาบัน
- สุชาติ วรรณขาว. (2549). **การใช้ยุทธศาสตร์เมตาคognition ในการสอนภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณสำหรับ นักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เขตสกลนคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2542). **หลักและวิธีสอนภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

1. ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยควรศึกษารูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนทัศน์ให้เข้าใจ ศึกษาข้อมูลอย่างละเอียด เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับตนเอง ผู้วิจัยควรศึกษาและวางแผนจัดกิจกรรมเป็นระยะ ๆ ตามลำดับขั้นตอนและควมมีการจัดการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่นเหมาะสมกับความสามารถหรือความแตกต่างระหว่างบุคคลจะทำให้ นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณระหว่างดำเนินการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน

2. ผู้วิจัยควรส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาในการวางแผนการดำเนินการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม และเป็นรายบุคคลจะทำให้ นักเรียนมีความกระตือรือร้นร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่กำหนด สามารถปฏิบัติตามหลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้อย่างถูกต้องเหมาะสมมีความเชื่อมั่นในตนเอง

3. ผู้วิจัยควรส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยทักษะเขียนควบคู่กับการอ่าน เขียนจากผังความคิด โดยใช้วิธีการฝึกเขียนอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ เริ่มต้นด้วยกระบวนการกลุ่มและเป็นรายบุคคลจะทำให้ นักเรียนพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

ควรศึกษารูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดมโนทัศน์พัฒนาการเรียนรู้ทักษะด้านอื่น ๆ เช่น ทักษะการพูด ทักษะการเขียน หลักภาษาและการใช้ภาษาไทย